

Hoe kunnen we het best informatie zoeken op het web?

Reinoud Bosch*

N. Ford, *The essential guide to using the web for research*. Los Angeles: Sage, 2012, 246 pagina's, ISBN 978-0-85702-364-3 (hbk), € 91,99, ISBN 978-0-85702-365-0 (pbk), € 24,99.

Hoezeer ik mezelf ook probeer wijs te maken dat ik best goed ben in het vinden van informatie op internet, toch heb ik altijd het gevoel dat het een stuk beter kan. Het boek van Nigel Ford heeft een aansprekende titel en ik stond dan ook te popelen om het te gaan lezen. Voldoet het boek aan de verwachtingen?

Methodologische aanwijzingen

In tegenstelling tot mijn verwachting heeft het boek twee thema's. Naast de vraag hoe je op het internet materiaal voor onderzoek kunt vinden, geeft het boek namelijk ook algemene methodologische aanwijzingen. Die methodologische aanwijzingen nemen ongeveer de helft van het boek in beslag en vormen een wat merkwaardige combinatie van standaard (post)positivistische dogma's en epistemologisch relativisme. Aan de ene kant moet volgens Ford bewijs *valid*, *reliable* en *unbiased* ('objectief') zijn en moet onderzoek *evidence-based*, *rigorous* en *generalisable* zijn; aan de andere kant definieert hij kennis als *what is considered to be true* en wordt kennis afhankelijk gezien van interpretatie. Fords doel is aan te geven dat het, bij het doorzoeken van de gigantische hoeveelheid informatie die op het web kan worden aangetroffen, van het grootste belang is kritisch te blijven. Maar hoe het een en ander wetenschapsfilosofisch met elkaar in overeenstemming kan worden gebracht, wordt mijns inziens niet voldoende duidelijk gemaakt. Mede daardoor mist Fords bespreking van de verschillen tussen beschrijven, analyseren, synthetiseren en evalueren de nodige diepgang. Ook zijn kritiek- en referentieloze bespreking van de leertheorie van cyberneticus Gordon Pask komt niet sterk over. Kort gezegd geeft Pask volgens Ford aan dat zowel grote lijnen als details belangrijk zijn en dat sommige mensen eerder letten op grote lijnen en andere mensen eerder op details. Tja. Storend is verder dat Ford niet kan nalaten keer op keer de student aan te moedigen toch vooral het onderzoek zo in te richten dat de docent tevreden is, in plaats van de student aan te moedigen integer te zijn. Maar misschien is hij hier gewoon reëel, omdat de (Engelse) academische wereld nou eenmaal vaak zo werkt. Ford benadrukt terecht het belang van *peer review*, openheid, creativiteit, literatuurstudie, iteratie, het voorkomen van plagiaat en het belang van correct citeren. Maar een expliciete bespreking van kwalita-

* Dr. ing. Reinoud Bosch is redactiesecretaris van KWALON en senior onderzoeker aan het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis in Amsterdam. E-mail: rbo@iisg.nl.

tief onderzoek ontbreekt en het boek bevat *geen enkele* verwijzing naar de methodologische literatuur! Ook met kwalitatieve data-analysesoftware lijkt Ford onbekend. Al met al is het methodologische deel van het boek vrij oninteressant, onovertuigend, ongeïnformeerd en schools.

Nu kun je je ook afvragen of de aanwezigheid van het internet specifieke vragen opwerpt voor kwalitatief onderzoek. Goed, de hoeveelheid informatie kan, afhankelijk van het onderwerp, gigantisch zijn, maar een behoorlijk aantal interviews kan ook een enorme hoeveelheid informatie opleveren. Het is waar dat, omdat het makkelijker is informatie te vinden, het van het grootste belang is dat een onderzoeker kritisch blijft en bereid is verder te zoeken. Maar ook dat geldt bij kwalitatief onderzoek in het algemeen. Misschien komt daarom het methodologische deel van het boek wel wat gekunsteld over.

Materiaal zoeken op internet

De antwoorden die Ford biedt op de vraag hoe je op internet materiaal voor onderzoek kunt vinden, zijn interessanter en het is duidelijk dat hier de expertise van Ford ligt. Zelf gebruik ik voornamelijk *Google*, *Picarta* en een aantal catalogi van universiteiten en onderzoeksinstellingen. Ford biedt een aantal toevoegingen aan mijn repertoire. Naast *Google* bespreekt hij onder meer *SciVerse Scopus* en *Web of Knowledge*. Interessant is de suggestie om de term *search* met een zoekwoord te gebruiken bij *Google*, omdat dit kan leiden tot *links* naar gespecialiseerde zoekmachines.

Om zo goed mogelijk informatie op internet te vinden is het volgens Ford zinvol vier stappen te doorlopen:

1. Stel vast welk type informatie en welke informatiebronnen je zoekt.
2. Selecteer het meest geschikte zoekinstrument.
3. Ontwikkel een zoekstrategie.
4. Evalueer je zoekactiviteiten zodat je ze kunt verbeteren.

Het type gezochte informatie is afhankelijk van de onderzoeksvraag en de voorkennis van de onderzoeker. Informatiebronnen zijn onder meer sociale netwerksites, encyclopedieën, handboeken, leerboeken, geavanceerde teksten, artikelen, besprekingen, congrespapers, scripties, rapporten en datasets. Als onderzoekers niet weten waar zij iets kunnen vinden, kunnen ze gebruik maken van zoekinstrumenten. Deze kunnen bestaan uit sites met directe links naar informatie (bijvoorbeeld sites van wetenschappelijke organisaties of onderzoekers), zoekmachines zoals *Google*, *Google Scholar*, *SciVerse Scopus* en *Web of Knowledge*, websites van bibliotheken, onderzoeksinstellingen en uitgevers, en encyclopedieën (bijvoorbeeld Wikipedia). Het ontwikkelen van een zoekstrategie behelst het kiezen van geschikte reeksen van keuzewoorden en geavanceerde zoekfuncties, het verkleinen of vergroten van de zoekopdracht, het kiezen van geschikte informatiebronnen en zoekinstrumenten, het gebruiken van synoniemen, zoekfilters en citaten en het gebruik van booleaanse logica (AND, OR, NOT) en geavanceerde zoekoperatoren (+, -, “, *, filetype, enzovoort). Een systematische zoekstrategie

dient volgens Ford voortdurend te worden geëvalueerd en, indien nodig, aangepast.

Een belangrijk onderscheid tussen *Google Scholar* enerzijds en *SciVerse Scopus* en *Web of Knowledge* anderzijds is dat *Google Scholar* gratis is, ruimer zoekt en de volledige tekst van documenten indexeert, terwijl dit bij de twee andere zoekmachines niet zo is. *Google Scholar* presenteert veel treffers, maar het kunnen er ook te veel zijn. Als de onderzoeker goed weet waar zij/hij naar op zoek is, kan het zinvoller zijn *SciVerse Scopus* of *Web of Knowledge* te gebruiken, mits de onderzoeker daar toegang tot heeft. Deze zoekmachines bieden meer zoekoperatoren en filters, waardoor een zoekactie tot meer precisie kan leiden.

Wat ik niet wist, is dat je *Google Scholar* kunt linken aan de bibliotheken waar je toegang tot hebt. Zo kan *Google Scholar* aangeven wanneer een publicatie aanwezig is bij de bibliotheken waaraan het via de instellingenoptie 'Bibliotheeklinks' gekoppeld is. Ook het gebruik van *citation searching*, waarmee je publicaties kunt vinden die naar een gespecificeerde publicatie verwijzen, is interessant.

Helaas biedt mijn werkgever geen abonnement op *SciVerse Scopus* en omdat zo'n programma moeilijk alleen op basis van de tekst van Ford te evalueren is, kan ik niet beoordelen of het door Ford goed wordt beschreven. Uit de beschrijving wordt wel duidelijk dat je met *SciVerse Scopus* gericht kunt zoeken dan met *Google Scholar*. Bovendien kun je de treffers organiseren op datum, auteur, enzovoort. Misschien het proberen waard? Een alternatief dat niet door Ford genoemd wordt, is het gebruik van Anne-Wil Harzings programma *Publish or Perish*, dat *Google Scholar* als basis gebruikt en per referentie jaar van publicatie, auteur en verschillende rankings van academici weergeeft (www.harzing.com/pop.htm; geraadpleegd 3 september 2012).

Ik heb wel toegang tot *Web of Knowledge* en ook dit programma wordt goed beschreven door Ford. Ook hier geldt dat het programma gedetailleerder en gestructureerder zoeken mogelijk maakt dan *Google Scholar*. Een groot aantal filters maakt het mogelijk het aantal zoekresultaten te beperken en de resultaten kunnen op verschillende manieren worden gesorteerd en opgeslagen. Ook *Web of Knowledge* heeft meer zoekoperatoren dan *Google Scholar*. Ford besluit zijn boek met een beknopte bespreking van het instellen van automatische *updates* bij nieuwe resultaten van een al uitgevoerde *search* en het uitkomen van nieuwe artikelen en versies van websites. Ook beschrijft hij hoe je met *Mendeley* op handige wijze referenties kunt beheren. Dat het ook mogelijk is om *Google Scholar* zo in te stellen dat referenties in een aantal bibliografische programma's kunnen worden geïmporteerd, wordt niet door Ford besproken.

Interessant is dat het boek eigenlijk alweer wat gedateerd is. Zo zijn verschillende beschreven opties van *Google* inmiddels verwijderd en ook diverse *links* waarnaar in het boek wordt verwezen, zijn inmiddels *off-line*, vercommercialiseerd of maar matig functioneel. Dit valt Ford natuurlijk niet te verwijten; het toont alleen maar aan hoezeer en hoe snel het internet nog in ontwikkeling is.

Evaluatie

Zoals al aangegeven, vind ik de methodologische helft van het boek van Ford oninteressant en onovertuigend. De helft gericht op het vinden van informatie op het web is wel interessant en een aantal hoofdstukken uit het boek (vooral hoofdstuk 8 over zoekinstrumenten en hoofdstuk 12 over het organiseren en delen van informatie) zou dan ook voor onderzoekers en studenten van belang kunnen zijn. Hoewel uiteindelijk het aantal zoekopties dat Ford biedt vrij beperkt is, beschrijft hij die opties systematisch en goed. Uit het boek van Ford wordt verder duidelijk dat het aantal mogelijkheden om goed materiaal te vinden op internet nog altijd zeer beperkt is. Naast de standaardcatalogi van universiteiten en onderzoeksinstellingen zwaait *Google* nog altijd de scepter. Is dat erg?